

"המכסה אני מאברהם אשר אני עושה" חיזוק נפלא מתפלתו של אברהם אבינו שאינ תפלה בעולם החוזרת ריקם בלי פעולה

את התפלה שהתפלל אברהם על אנשי סדום ויציל את ישראל.

הנה כי כן זהו פירוש הפסוק: "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה", כלומר הן אמת שיש לכאורה צד לומר שראוי לכסות מאברהם אשר אני עושה בסדום, כדי שלא תפלל על סדום להצילם שהרי בסופו של דבר תפלתו תהיה לבטלה, אך עם כל זאת אינני מכסה מאברהם אשר אני עושה, והטעם לכך הוא, "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", ואם כן תפלתו לא תהיה לבטלה, שהרי הקב"ה יוציא תפלתו הגנוזה באוצר התפלות להושיע לזרעו עד סוף כל הדורות. אלו תוכן דבריו הקדושים.

אברהם תיקן תפלת שחרית אחרי שלא נתקבלה תפלתו להצלת סדום

ועתה בא וראה רעיון נשגב שהוסיף על כך בנו כ"ק אדמו"ר מרן רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע, לבאר בזה מה שכתוב בפרשתנו אחרי מהפכת סדום (בראשית יט-כז): "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה', וישקף על פני סדום ועמורה ועל כל פני ארץ הכנע וירא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן". וצריך ביאור לשם מה השכים אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם להתפלל לפני ה'.

אך הביאור על כך הוא כמו שגילו לנו חכמינו ז"ל בגמרא (ברכות כו:), כי אברהם השכים בבוקר אל המקום אשר עמד שם כדי לתקן תפלת שחרית, וכך שנינו: "אברהם תיקן תפלת שחרית שנאמר וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה שנאמר (תהלים קו-ל) ויעמוד פינחס ויפלל". ובהשקפה הראשונה יש לתמוה הפלא ופלא, מה ראה אברהם אבינו לתקן תפלת שחרית, דוקא באותו מקום ובאותו פרק שלא נתקבלה תפלתו להציל את אנשי סדום ועמורה.

מאברהם על מהפכת סדום, אלא שהקב"ה החליט שאין ראוי לכסות ממנו, משום שהוא עתיד להיות לגוי גדול, וצריך ביאור מהי הסברא שלא לגלות לו על מהפכת סדום.

וביאר בדברי קדשו, כי מצינו בכתוב שאברהם אבינו הרבה להתפלל על אנשי סדום, אולם הקב"ה לא קיבל את תפלתו להצילם, הנה כי כן הרי יש כאן סברא לומר, כי טוב יותר שלא לגלות לאברהם כלל על מהפכת סדום, כדי שלא יתפלל עליהם תפלה שלא תתקבל. אך עם כל זאת החליט הקב"ה לגלות לו על הפיכת סדום, ונימק הטעם לכך: "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום".

והביאור בזה על פי המבואר בספרים הקדושים, כי כאשר איש ישראל מתפלל בעת צרה לפני הקב"ה, אפילו אם הוא רואה שתפלתו לא עשתה פירות לאלתר ולא נענה מיד, ידע נאמנה ויאמין באמונה שלימה כי תפלה זו שמורה אצל הקב"ה באוצר התפלות לנצח נצחים ולעולמי עד, ואם לפעמים מתגלגל הדבר שהוא או בניו צריכים להיושע מעין אותה ישועה ואינם יכולים להתפלל כראוי, מעורר הקב"ה התפלה ההיא כדי לעורר עליהם רחמים ולהושיעם מכל צרה.

מעתה מבואר היטב מה שהקדים הקב"ה לגלות לאברהם שהוא הולך לאבד את אנשי סדום שהיו רשעים, כדי שיתאמץ להתפלל עליהם להצילם בזכות שימצאו עשרה צדיקים בכל עיר, ואם ימצאו רק תשעה יצטרף הקב"ה עמהם להשלים המספר, כי הגם שבסופו של דבר לא נמצאו צדיקים שיצטרף הקב"ה להצילם, מכל מקום הרוויח אברהם בתפלתו שהיא שמורה לנצח לבני בניו עד הדור האחרון, שאם יצטרפו ישראל לעורר רחמי שמים על ידי שיצטרף הקב"ה עם הצדיקים, יעורר הקב"ה

בפרשתנו פרשת וירא אנו למדים, על מה שהקדים הקב"ה לגלות לאברהם אבינו שגזר אומר להפוך את סדום (בראשית יח-ז): "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ, כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, למען הביא ה' על אברהם אשר דיבר עליו".

ופירש רש"י: "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, בסדום, לא יפה לי לעשות דבר זה שלא מדעתו, אני נתתי לו את הארץ הזאת, וחמשה כרכין הללו שלו הן, שנאמר (בראשית י-יט) גבול הכנעני מצדון בואכה סדום ועמורה וגו', קראתי אותו אברהם (שם יז-ה) אב המון גוים, ואשמידי את הבנים ולא אודיע לאב שהוא אוהבי".

אך לפי זה צריך להבין איך יתפרש המשך הכתוב, שהוא נתינת טעם על מה שלא רצה הקב"ה לכסות מאברהם שהוא עתיד להפוך את סדום: "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ, כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". וצריך ביאור מהו הקשר בין מה שעתיד אברהם להיות גוי גדול למה שגילה לו הקב"ה על מהפכת סדום, וכבר הרגיש רש"י בזה ופירש בשם מדרש אגדה: "זכר צדיק לברכה, הואיל והזכירו ברכו".

הקב"ה גנז את תפלתו של אברהם באוצר התפלות לדורות עולם

אולם מצינו על כך ביאור נפלא מכ"ק אדמו"ר מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע, על פי מה שהקדים לבאר המשא ומתן שניהל הקב"ה כביכול עם עצמו באומרו: "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", משמע כאילו יש איזו סברא לומר, שראוי לכסות

כ"ק מרן מהר"י מבעלזא זי"ע: הקב"ה גנז תפלתו של אברהם להצלת סדום באוצר התפלות לבניו אחריו

כ"ק מרן מהר"ד מבעלזא זי"ע: תפלת שחרית למדנו מתפלתו של אברהם על אנשי סדום שלא נתקבלה

אוהל יעקב: "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" הצדיק פותח בתפלתו מעייני הישועה לכל הדורות

ייטב לב: "ואברהם עודנו עומד לפני ה'", תפלתו עומדת לדורי דורות כאילו הוא עדיין עומד ומתפלל לפני ה'

אברהם אבינו התפלל באותו מקום שהתפלל על סדום באמונתו שתפלתו עומדת למעלה לפני ה'. וזהו פירוש הפסוק (בראשית יח-כב): "ואברהם עודנו עומד לפני ה'", כי מאחר שגנז הקב"ה תפלתו לדורות עולם, הרי זה נחשב כאילו אברהם אבינו עודנו עומד היום ומתפלל לפני ה'.

תפלת אברהם הועילה לאנשי סדום שנתגלגלו בבניו ישראל במצרים

על פי דרכם בקודש יתכן להרחיב בביאור מאמר הקב"ה: "המכסה אני מאברהם", כי כאשר נתבונן נראה בפועל ממש איך שתפלתו של אברהם לא שבה ריקם, אלא אדרבה תפלתו הועילה לתקן אנשי סדום שנתגלגלו בבני בניו של אברהם הלא הם נשמות בני ישראל במצרים. נקדים מה שכתב ב"מגלה עמוקות" (ואתחנן אופן קעג), כי אברהם אבינו הוליד את יצחק בנו בהיותו בן מאה שנה, כי מא"ה ראשי תיבות ג' דורות מ'בול א'נוש ה'פלגה, שהיה להם תיקון בזרעו של אברהם מיצחק אחרי שנתגלגלו בבני ישראל במצרים, וזהו גם כן רמז הפסוק: ה'מכסה אני מ'אברהם ראשי תיבות למפרע מא"ה, שהם ג' דורות אלו מ'בול א'נוש ה'פלגה עכדה ק".

ביאור דבריו הקדושים, על פי מה שגילה רבינו האריז"ל (שער הכוונות דרוש א לפסח), ביאור תכלית ירידת ישראל לגלות מצרים שיוזכרו שם מכל סיג ופגם, ככתוב (דברים ד-כ): "ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה". ופירש רש"י: "כור, הוא כלי שמזקקים בו את הזהב". כלומר כמו שצריך לנקות את הסיגים הדבוקים עם הזהב באמצעות היתוך בכור הברזל, כך היה צריך לזקק ולנקות את הסיגים שנדבקו בנשמות ישראל באמצעות הסבל וקושי השעבוד במצרים, כדי להכין אותם לקראת קבלת התורה, וצריך ביאור באיזה עון פגמו בני ישראל שהיו צריכים זיכור וזיקוק במצרים.

זקן בא בימים), שהביא בשם המגיד מדובנא זי"ע ב"אוהל יעקב" (פרשת לך לך ד"ה ויצו) רעיון נשגב זה בפירוש הכתוב: "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", שלא נמנע הקב"ה מלגלות לאברהם על מהפכת סדום אף שידע כי יתפלל עליהם, משום שגנז הקב"ה תפלתו לדורות עולם להושיע את בניו בזכות תפלתו.

והוסיף המגיד מדובנא לפרש בזה מקרא שכתוב (ישעיה יב-ג): "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה". כי כאשר הצדיק מתפלל על בני דורו, הרי הוא פותח בתפלתו מעייני הישועה בקרב הארץ לנצח נצחים, ובכל דור ודור יכולים ישראל לשאוב מים ממעיני הישועה שפתחו הצדיקים בתפלתם.

על פי האמור מוסיף ה"ייטב לב" לפרש בזה מאמר הגמרא (ברכותו): "כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים לו, אי עניו, אי חסיד, מתלמידיו של אברהם אבינו, ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום, דכתיב וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה, שנאמר ויעמוד פינחס ויפלל".

ויש לפרש הכוונה בזה, כי אברהם אבינו חזר להתפלל באותו מקום שהתפלל על סדום, כי האמין באמונה שלימה שתפלתו על סדום עומדת למעלה בשמים לפני ה', וזהו פירוש הכתוב: "וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'", ומזה נשכיל ללמוד שכל פעם שאדם מתפלל לפני ה' הרי הוא צריך להאמין שתפלתו לא תחזור ריקם, אלא באיזה מקום וזמן יושיע הקב"ה לו ולזרעו אחריו בזכות תפלתו.

הנה כי כן זהו ביאור הגמרא: "כל הקובע מקום לתפלתו", שמקבל עליו מראש באמונה שלימה, שאפילו אם לא תתקבל תפלתו מיד, עם כל זאת יש "מקום" לתפלתו להתקבל במקום אחר ובזמן אחר, "אלקי אברהם בעזרו", שהרי

אולם לפי האמור הביאור על כך, כי מזה למדנו לקח נשגב על גודל אמונתו של אברהם אבינו, כי למרות שלא קיבל הקב"ה את תפלתו על אנשי סדום, עם כל זאת האמין באמונה שלימה שתפלתו לא היתה לבטלה, ולכן חזר לאותו מקום שעמד שם עם הקב"ה להתפלל על אנשי סדום, והתפלל ותיקן תפלת שחרית לדורות עולם, כדי שגם אנו בניו נדע נאמנה שאין תפלה בעולם החוזרת ריקם, ואפילו אם אין התפלה מתקבלת מיד, גונז הקב"ה תפלה זו באוצר התפלות כדי להושיע אותנו או את בניו אחריו.

והנה ראוי להעיר כי עצם היסוד שאין תפלה בעולם החוזרת ריקם, הוא ממשנתו הטהורה של הבעל שם טוב הקדוש זי"ע כפי שהביא בשמו נכדו ב"דגל מחנה אפרים" (פרשת כי תצא בהפטרה ד"ה או יאמר), לפרש מה שדרשו בגמרא (ברכות ו): על גודל ענין התפלה מקרא שכתוב (תהלים יב-ט): "כרום זלות לבני אדם - אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלין בהן". ופירש הבעש"ט הכוונה בזה: "שנעשה מזה דברים נוראים ברומו של עולמות, ובני אדם סוברים שלא נתקבלו תפלתן, לכן מזולזלין בהם".

וכן פירש ב"עבודת ישראל" (ליקוטים ד"ה כרום):

"כרום זלות לבני אדם. פירוש לפי הגמרא (יבמות טד). שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים לתקן עליונים, והצדיק יש לו לידע שכל מה שיבא לו ומתפלל עליו, בודאי דוגמא זו צריך בעולמות עליונים, והקב"ה מזמן זה להצדיק כדי שיתפלל עליו, וזה עיקר כוונת התפלה כמ"ש אדוננו מורינו ורבינו מוה"ר דוב בער [ממעזריטש] זצ"ל. ובוודאי בכל התפלות נעשה התיקון בעולמות עליונים, ולפעמים יתוקן גם בעולם הזה מה שהצדיק צריך, ולפעמים אין נעשה לתתא, וכשאדם רואה שאין תפלתו עושה פירות מזולזל, ובאמת עמדו ברומו של עולם ושם עשו פירות".

ולפי המבואר מדברי מרן רבי יהושע מבעלזא זי"ע למדנו, כי תפלה זו שנשארה ברומו של עולם, משתמש בה הקב"ה אחר כך לסייע לבני ישראל, שהרי מטעם זה לא כיסה הקב"ה מאברהם שהוא הולך להפוך את סדום, כי תפלתו על סדום לא היתה לבטלה, מאחר שעתיד אברהם להיות גוי גדול ועצום, ועתיד הקב"ה להושיעם בזכות תפלה זו של אברהם.

"ואברהם עודנו עומד לפני ה'"

והנה מה שמצינו עוד דברים נפלאים בענין זה ב"ייטב לב" (פרשת חיי שרה על הפסוק ואברהם

על פי האמור מוסיף ה"מגלה עמוקות" רמז נפלא לבאר מה שאמר דוד המלך (תהלים ו-ז): "מטתי בדמעתי ערשי אמסה". נתכוון בזה לבכות ולתקן הקלקולים מד' דורות אלו, אשר נרמזו במילת אמס"ה נוטריקון א'נוש מ'בול ס'דום ה'פלגה. ונראה ברור שכוונתו בזה על פי המבואר במדרש (במדב"ר יד-ב): "ע' שנה שחיסר אדם משנותיו ונתן לדוד בן ישי, לפי שראוי היה לחיות אלף שנים, שנאמר כי ביום אכלך ממנו מות תמות, ויומו של הקב"ה אלף שנים, שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור ואשמורה בלילה".

וביאר האריז"ל ב"ספר הליקוטים" (פרשת האזינו), כי דוד המלך היה גלגולו ותיקונו של אדם הראשון, הנה כי כן מבואר היטב מדוע דוקא דוד המלך בכה על מטתו: "מטתי בדמעתי ערשי אמסה", לתקן ד' דורות של אמס"ה - א'נוש מ'בול ס'דום ה'פלגה, כי בהיותו גלגולו ותיקונו של אדם הראשון שאכל מעץ הדעת וגרם בכך קלקול לד' דורות אלו, לכן עליו מוטלת החובה לתקנם.

המכסה אני מאברהם" מהפיכת סדום הלא הוא יגרום לתיקונם בתפלתו

מעתה יאירו עינינו להבין דברי ה"מגלה עמוקות", אשר רמוז רמז לנו בפסוק: ה'מכסה אני מאברהם ראשי תיבות למפרע מא"ה, שהם ג' דורות מ'בול א'נוש ה'פלגה שנתקנו במצרים בבני בניו של אברהם, ושאלנו איך מתקשר ענין זה עם תוכן המאמר: "המכסה אני מאברהם". אך לפי האמור הכוונה בזה, כי מאחר שג' דורות אלו מבול אנוש הפלגה נתגלגלו באנשי סדום, אשר עדיין קלקלו והקב"ה גזר אומר לכלותם מן העולם, אם כן הן אמת שאברהם אבינו לא פעל בתפלתו להציל אותם עצמם מכליה, אולם מאחר שבסופו של דבר נתגלגלו ד' דורות אלו בבני בניו במצרים ונזדככו שם בכור הברזל, נמצא כי תפלתו של אברהם לא חזרה ריקם שהרי הועילה לתקן את נשמתם מדרת שחת.

וזהו פירוש הפסוק: "זה" אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה", כלומר הן אמת שיש סברא לומר שראוי לכסות מאברהם אשר אני עושה בסדום, כדי שלא יתפלל על סדום לבטלה, אולם בכל זאת איני מכסה מאברהם אשר אני עושה, והטעם לכך רמז הקב"ה באמרו: ה'מכסה אני מאברהם ראשי תיבות למפרע מא"ה שהם ג' דורות מ'בול א'נוש ה'פלגה שנתגלגלו בסדום, אשר מטעם זה הוליד אברהם את יצחק בהיותו בן מא"ה שנה, לרמז על ג' דורות אלו שייקנו בבני בניו במצרים.

תפלתו של אברהם על הצלת אנשי סדום הועילה שיתגלגלו בתוך בני ישראל בגלות מצרים וייתקנו שם

"ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", כדי לתקן בכך מה שפגמו אנשי סדום בב' מדות אלו צדקה ומשפט

רבי צדוק הכהן זי"ע: תפלתו של אברהם להצלת סדום הועילה להציל את נשמת דוד המלך שיצא מלוט

דוד המלך אמר: "ואני תפלה", כי הקב"ה הציל את נשמתו מסדום בזכות תפלתו של אברהם אבינו

במצרים יתקנו ג' דורות שסימנם מא"ה - מ'בול א'נוש ה'פלגה. אך לפי זה צריך ביאור מה שרמז ה"מגלה עמוקות" בפסוק כאן: ה'מכסה אני מאברהם ראשי תיבות למפרע מא"ה, שהם ג' דורות אלו מ'בול א'נוש ה'פלגה, מה ענין גלגולים אלו למאמר הקב"ה: "המכסה אני מאברהם אשר אני עושה" בסדום.

ונראה לבאר דברי ה"מגלה עמוקות", על פי מה שכתב ה"מגלה עמוקות" עצמו על ואתחנן (אופן רלו), לבאר מה שמצינו בירושלמי (פסחים פ"ה ה"א) וכן הוא במדרש (ב"ר פח-ה), כי חכמינו ז"ל תיקנו לשתות בליל פסח ד' כוסות, כנגד ד' לשונות של גאולה שנזכרו בפרשת וארא (שמות ו-ז): "והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי".

וצריך ביאור הלא למעשה לא היתה רק גאולה אחת ממצרים, אם כן איזה יתרון יש בכך שנזכרו שם ד' לשונות של גאולה, עד שחכמינו ז"ל מצאו לנכון לתקן כנגדן ד' כוסות. וביאר ה"מגלה עמוקות", כי בעצם בחטא עץ הדעת נתקלקלו דורות: אנוש, מבול, הפלגה, סדום, וכולם נתגלגלו במצרים להזדכך בכור הברזל, נמצא כי היציאה ממצרים היתה בעצם ד' גאולות כנגד ד' דורות אלו, והנה לשון קדשו:

"ידוע שמקלקול אדם הראשון נתקלקלו ד' דורות, שפגמו בד' אותיות של שם הוי"ה, והם דור אנוש ודור המבול ודור הפלגה ודור של סדום, הן הן ד' שליבות שראה יעקב במראה הסולם, ונרמזין בראשי תיבות (בראשית כח-ב): ה'נה ס'ולם מ'וצב א'רצה, תסתכל בראשי אתון ה'פלגה ס'דום מ'בול א'נוש, ואלו הד' דורות נתגלגלו למצרים... וזה סוד ד' לשונות של גאולה שאמר הקב"ה למשה, להוציא מעמקי הקליפות יקר מזולל, ונרמז בראשי אתון ה'וצאתי א'תכם מ'יתחת ס'בלות מצרים - ה'פלגה א'נוש מ'בול ס'דום, ומשה עליו מוטלת קופה של שרצים אלו לתקנו, והוא נטל שכר כולם".

וביאר האריז"ל כי כאשר חטא אדם הראשון ואכל מעץ הדעת טוב ורע, גרם פגם לכל הנשמות שהיו כלולות בו ונטלו חלק בחטא אכילת עץ הדעת. אולם היות שהקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו רוצה בתיקון הנשמות ככתוב (שמואל ב יד-ד): "וחושב מחשבות בלתי ידח ממנו נדח", לכן סיבב שנשמות אלו יזדככו זיכוך אחר זיכוך. והנה מתחילה נתגלגלו בדור המבול אך עדיין השחיתו את דרכם, וזהו שכתוב (בראשית א-ה): "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ", רעת האדם הוא אדם הראשון. ואחר כך נתגלגלו בדור הפלגה ועדיין חטאו בעבודה זרה, וזהו שכתוב (שם יא-ה): "וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם" - "בני האדם" דייקא שהם בני אדם הראשון, עד שנתגלגלו במצרים ועל ידי קושי השעבוד שהיה להם שם נזדככו ונתקנו.

לכן העונש שהיה להם במצרים היה מדה כנגד מדה, כי כנגד מה שחטאו בדור המבול בהשחתת דרכם אשר לכן נימוחו בימי המבול במים, גם עתה גזר עליהם פרעה (שמות א-כב): "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו". וכנגד מה שחטאו בדור הפלגה (בראשית יא-ד): "הבה נלבנה לבנים... לבנות את העיר ואת המגדל", נענשו מדה כנגד מדה (שמות א-ד): "וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים", וכנגד מה שבנו את העיר ואת המגדל (שם יא): "ויבן ערי מסכנות לפרעה את פיתום ואת רעמסס".

ד' דורות: אנוש, מבול, הפלגה, סדום

והנה הן אמת שבדברי האריז"ל כאן נזכרו רק דור המבול ודור הפלגה, אולם ה"מגלה עמוקות" בכמה מקומות כולל עמהם גם דור אנוש שגם הם היו צריכים תיקון, אלא שבדברי האריז"ל נכללו יחד עם דור המבול. נמצא לפי זה שישנם ג' דורות שנתגלגלו למצרים: אנוש מבול הפלגה, וזהו שביאר ה"מגלה עמוקות", כי יצחק נולד לאברהם בהיותו בן מאה שנה, לרמז כי מזרעו

"וישקף על פני סדום ועמורה ועל כל פני ארץ הכנר, וירא והנה עלה קיטור הארץ כקיטור הכבשן", ולכאורה ייפלא איך סיבב הקב"ה שיתקן תפלת שחרית במקום שלא נתקבלה תפלתו. לכן כדי לתרץ ממשיך הכתוב: "ויהי בשחת אלקים את ערי הכנר ויזכור אלקים את אברהם, וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט".

ופירש רש"י: "מהו זכירתו של אברהם, על לוט נזכר, שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גילה הדבר שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו". אך לפי דברי רבי צדוק למדנו ביאור חדש על מה שכתוב: "ויזכור אלקים את אברהם", שזכר אלקים את תפלתו של אברהם שהתפלל על אנשי סדום, ובזכות תפלה זו הציל את לוט שנשמת דוד המלך היתה טמונה אצלו בסדום.

ויש להוסיף נקודה יקרה על פי מה שהביא ב"שפתי כהן" (פרשת וישב ד"ה שמעתי), הטעם שיצאה נשמת דוד המלך מלוט ובנותיו ולא מזיווג קדוש וטהור, כי כאשר נשמה גדולה צריכה לרדת בעולם הזה יש קטרוג גדול בשמים, לכן כדי להערים על המקטרגים מוריד הקב"ה נשמה גדולה כזו, ממקום פגום שלא יעלה על דעת המקטרגים שנשמה כזו יכולה להתגלות משם.

נמצא לפי זה כי אם היה אברהם מתפלל על נשמת דוד המלך, היו כל המקטרגים מתקוממים למנוע את הצלתו מסדום, לכן נתחכם הקב"ה להודיע לאברהם על מהפכת סדום כדי שיתפלל על הצלתם, והנה מאחר שלא קיבל הקב"ה את תפלתו, לא עלתה על דעת המקטרגים שהקב"ה ישתמש בתפלתו כדי להציל את נשמת דוד המלך, וכך הציל הקב"ה את נשמת דוד המלך בזכות תפלתו של אברהם אבינו.

נמצינו למדים מזה עד היכן הגיע כח התפלה של אברהם אבינו, כי על אף שלמראית עין היה נראה כי תפלתו על אנשי סדום לא נתקבלה לפני ה', אבל למעשה קיבל הקב"ה את תפלתו להציל את נשמת דוד המלך, שעתיד מלך המשיח לצאת ממנו אשר יבוא ויגאלנו במהרה בימינו אמן.

רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע, שמגלה לנו חידוש גדול על תפלתו של אברהם, כי הן אמת שלא קיבל הקב"ה את תפלתו להציל את אנשי סדום ועמורה, אך עם כל זאת קיבל הקב"ה את תפלתו כדי להציל את נשמת דוד המלך שהיתה טמונה אצל לוט בסדום.

רעיון נשגב זה הוא קובע כדי לבאר מה שדרשו במדרש תנחומא בדיבור הראשון על פרשתנו פרשת וירא: "ילמדנו רבינו כמה ברכות מתפלל אדם בכל יום, כך שנו רבותינו בכל יום מתפלל אדם שמונה עשרה, ולמה שמונה עשרה, אמר רבי שמואל בר נחמן, כנגד י"ח פעמים שהאבות כתובין בתורה". ובהשקפה הראשונה אינו מובן כלל מה ענין תפלה לפרשה זו, ומבאר רבי צדוק הענין בזה בלשון קדשו:

"אך הענין, שבפרשה זו מצאנו תפלה ראשונה שהתפלל אברהם אבינו ע"ה על סדום, שדורות הראשונים לא ידעו כלל ענין תפלה שיתפלל אדם לשנות הגזירה, ונח שמע שעתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, לא עלה על דעתו להתפלל לבטל הגזירה, ואברהם אבינו כיון שגילה לו השם יתברך עונש סדום התפלל עליהם... ותפלה הוא חלק ישראל, כמו שנאמר (דברים ד-ז), כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלוקיני בכל קראנו אליו...."

ובפסוק זה, וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, שמזה נלמד בגמרא שתיקן אברהם תפלת שחרית, והתפלה הראשונה שהתפלל אברהם אבינו היה על סדום, ואף שידע השם יתברך שלא יפעול בתפלתו, שלא ימצא אף עשרה צדיקים, מכל מקום הועילה תפלתו להציל את לוט שממנו יצא דוד המלך ע"ה, שנאמר (תהלים פט-כא) מצאתי דוד עבדי, ובמדרש רבה (ב"ר מא-ד) היכן מצאתיו, בסדום. ודוד המלך ע"ה שורש התפלה, שנאמר (תהלים קט-ד) ואני תפלה, והיה שליח ציבור של כלל ישראל, ועל כן פתח המדרש תנחומא פרשה זו מענין התפלה".

והנה כאשר נתבונן בדברי רבי צדוק נשכיל להבין, כי לפי דבריו הקדושים יפתח לנו פתח להבין סמיכות הכתובים בפרשתנו (בראשית יט-כז):

"וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'", שתיקן אברהם תפלת שחרית,

ופירש הקב"ה הטעם שאינו מכסה מאברהם מהפכת סדום, כי "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום", היינו שיהיה לגוי גדול ועצום עם בני ישראל שיזדככו במצרים. זאת ועוד, "ונברכו בו כל גויי הארץ" - "ונברכו" הוא מלשון המשנה (כלאים פ"ז מ"ב): "המברין שלש גפנים". היינו שמרכיב ומברין את הגפנים לחברן שיצמחו יחד. וזהו שאמר הקב"ה: "ונברכו בו כל גויי הארץ", כל גויי הארץ שהם ד' דורות אנוש מבול הפלגה סדום, יוברכו ויתחברו בגלגול בתוך בניו של אברהם להיתקן. אך מנין לנו דבר זה כי אחרי הגלגול במצרים ייתקנו, הלא יתכן שגם אז יקלקלו את דרכם.

לכן הוסיף הקב"ה להעיד עדות נאמנה: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" - "צדקה ומשפט" דייקא, היפך אנשי סדום שפגמו בב' דברים אלו, כי סירבו לתת צדקה לעני ושפטו משפט מעוות, ומאחר שאברהם יצוה את בניו ואת ביתו אחרי: "ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט", הרי כאשר יתגלגלו אנשי סדום בתוך בני ישראל במצרים ייתקנו שם כראוי, לכן מחמת כל זה ראוי לגלות לאברהם על מהפכת סדום, ואין לחוש שמא יתפלל עליהם תפלה לבטלה, כי תפלתו לא תשוב ריקם שהרי תפלתו הועילה לתקנם בבני בניו בגלות מצרים.

נמצינו למדים מכל זה לקח נשגב שהוא חיוזוק נפלא בעבודת התפלה לכל אחד מישאל, כי אף שלמראית עין לא נתקבלה תפלתו של אברהם על אנשי סדום עצמם, אולם לאמיתו של דבר הועילה תפלתו לדורות אחריו, כאשר יתגלגלו אנשי סדום בתוך בני ישראל במצרים שיזכו לתיקון השלם בזכות תפלתו של אברהם, ומזה נשכיל לדעת שהקב"ה שומע תפלת כל פה, אלא שלכל תפלה יש עת וחפץ לצאת מן הכח אל הפועל.

תפלתו של אברהם אבינו על סדום הצילה את נשמת דוד מסדום

לסיום המאמר ברצוני להעלות על שלחן מלכים רעיון נכבד, ליישב מה שסיבב הקב"ה שיתפלל אברהם אבינו על הצלת סדום, אף שידע מראש שלא יקבל את תפלתו להצילם, על פי מה שמצינו דבר יקר במשנתו הטהורה של הגה"ק

לרפואה השלימה של האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני שתחי' - נדבת משפחת מהדב הי"ו -

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com